

Narodziny prawa w Poznaniu

Mówi prof. dr hab. Krzysztof Krasowski, Prorektor UAM, kierownik Katedry Historii Ustroju Państwa Wydziału Prawa i Administracji

Do 1919 roku mieszkańcy Wielkopolski marzący o karierze prawniczej musieli ukończyć którąś z uczelni niemieckich, najczęściej w Berlinie. Sytuacja diametralnie zmieniła się po odzyskaniu niepodległości. Wśród członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk znalazła się grupa „zapaleńców”, która podjęła próbę stworzenia w Poznaniu polskiej uczelni wyższej. Zgodnie ustalono, że na Uniwersytecie Poznańskim obok Wydziału Filozoficznego musi powstać Wydział Prawa. Postanowiono zwrócić się do znanych poznańskich adwokatów, Romualda Paczkowskiego i Jarogniewa Drwęskiego (pierwszy prezydent Poznania po uzyskaniu niepodległości), z ofertą wejścia w skład komisji organizacyjnej Wydziału Prawa, ale pod warunkiem wyrażenia przez nich zgody na wyłączne poświęcenie się pracy naukowej i pedagogicznej. Obaj odmówili. Przełom nastąpił w lutym 1919 roku, gdy sprawą organizacji Wydziału Prawa zajęła się tzw. Komisja Stabilizacyjna, powołana przez Naczelnika Państwa.

Rzutki dziekan

Wszyscy wytypowani przez komisję kandydaci, głównie naukowcy z Krakowa i Lwowa rozpoczęli tu pracę. Jako pierwszy przyjechał do grodu Przemysław docent prawa rzymskiego UJ Zygmunt Lisowski, od 1 kwietnia profesor nadzwyczajny poznańskiej uczelni. W trzy dni później podjął swoje obowiązki profesor nadzwyczajny Antoni Peretiatkowicz, z dniem 1 kwietnia mianowany pierwszym dziekanem Wydziału, i tę datę należy przyjąć jako powstanie Wydziału. W kolejnych dniach ten kadrowy załazek uzupełnili docent ekonomii politycznej UJK

Tadeusz Brzeski oraz docent historii gospodarczej UW Jan Rutkowski, i w takim składzie Wydział Prawa występował w trakcie uroczystości otwarcia Uniwersytetu 7 maja 1919 roku.

Dziekan Peretiatkowicz wykazał nieprzeciętne zdolności organizacyjne. To jego niezaprzeczalną zasługą stało się urzeczywistnienie niezwykle oryginalnej i unikatowej w skali kraju koncepcji wydziału dwukierunkowego, na którym obok tradycyjnego studium prawa miało powstać, silnie rozbudowane na bazie wspólnych przedmiotów prawniczych, studium ekonomiczno-polityczne, którego program był dziełem profesora Edwarda Taylora. Skrętnie wykorzystując sprzyjający klimat, Peretiatkowicz spowodował, że od 16 maja 1919 roku sprawy zorganizowania tej sekcji przejął Wydział Prawa. Zrazu nosił on nazwę Wydziału Prawniczego, od września 1919 Wydziału Prawa i Nauk Ekonomiczno-Politycznych, a od 18 maja 1921 roku, gdy wszedł w życie statut Uniwersytetu – Wydziału Prawno-Ekonomicznego.

Trzy szkoły prawa

Spśród wielu uczonych należałoby wymienić co najmniej trzech wybitnych profesorów – twórców szkół badawczych o wielkiej randze w skali kraju i w wymiarze międzynarodowym. W pierwszej kolejności prof. Zygmunt Wojciechowski, który rozpoczął w Poznaniu badania niemoznawcze, jak się później okazało o ogromnym znaczeniu naukowym i politycznym. Profesor stworzył jeszcze w okresie międzywojennym koncepcję tzw. polskich ziem macierzystych, która później – w zarysie geograficznym – pokryła się z ustaleniami Poczdamu. Uczniami stworzonej przez niego szkoły byli późniejsi wybitni profesorowie Wydziału: Józef Matuszewski, Zdzisław Kaczmarczyk i Michał Szczaniecki. Druga znacząca postać to prof. Jan Rutkow-

ski, twórca nowej dyscypliny w badaniach historycznych – historii gospodarczej; do jego wybitnych uczniów należeli m.in. prof. Jerzy Topolski i prof. Czesław Łuczak. Trzecia szkoła wiąże się z osobą prof. Edwarda Taylora. Był wybitnym specjalistą z dziedziny skarbowości, napisał znakomite prace o inflacji i zapoczątkował badania nad historią myśli ekonomicznej. Trudno poprzestać na wymienieniu tylko tych postaci. Wspomnieć należy także profesorów: Alfreda Ohanowicza, twórcę poznańskiej cywilistyki, Józefa Sułkowskiego – znakomitego specjalistę w zakresie prawa spółek, jednego z referentów i współautorów słynnego kodeksu handlowego; Bohdana Winiarskiego, wybitnego znawcę prawa międzynarodowego publicznego, od 1946 roku sędziego, a od 1961 prezydenta Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze; Czesława Znamierowskiego, twórcę oryginalnych koncepcji z zakresu teorii i filozofii prawa; Józefa Jana Bossowskiego – karnistę, który przede wszystkim zasłużył się tym, że stworzył w Poznaniu podstawy dla kryminalistyki i kryminologii, dyscyplin wówczas dopiero raczkujących w Polsce.

Genius loci

Wydział Prawa to także swoiste genius loci. Pierwszą siedzibą Wydziału był Zamek Cesarski, część zajęć prowadzono w obecnym Collegium Maius (w okresie międzywojennym zwanym Collegium Medicum). W 1934 roku zaczęto przenosić się do obecnego Collegium Iuridicum. Na niskim parterze funkcjonował wówczas Raiffeisen Bank. W miejscu obecnej Sali Kolumnowej była wielka sala aukcyjna. Po 1945 roku prawo nie wróciło do swojej siedziby, bo mieściła się tam komenda milicji. Areszt, to znaczy cele z judaszami pozostały do dzisiaj. Wówczas siedzibą Wydziału były pomieszczenia obecnego Collegium Mathematicum przy ulicy Matejki. Po październiku 1956 prawnicy wrócili do Collegium Iuridicum, a po 2010 roku zaczął przenosić się do nowej siedziby, która właśnie jest budowana przy Alei Niepodległości. ■

Notował: K.B.